ספר הקנה — תשובת אדה"ר ותשובת הקנה

תשובת אדה"ר ותשובת הקנה.

ועתה אגיד לך תשובת אדם הראשון, קודם שחטא אכל בשר ושתה יין ושמשיו היו מלאכי השרת, ומשחטא הקריב קרבן והתודה על עוונו בפיו ומאותו שעה עמד בתענית כל ימיו, והנה חשבון תעני"ת הוא חשבון שנותיו ולא נהנה מכל אשר בעולם רק חרובים ביום וחרובים בלילה וקיתון של מים וחשבו הקב"ה לתענית, והועילה תפילתו ותעניתו ותשובתו לשכון במלך הוא דוד המלך ע"ה וממלך אל מלך עדיף ממה שיבוא ממלך אל הדיוט.

ואומר לך הרוצה לשוב בתשובה יתייאש מן העולם ולא ישא ויתן בשום עסק של זה העולם ויחשוב בלבו כי כל שעה יביאנו המלך אצלו לקחת חשבון מעוונותיו, ולא יאכל בשר ולא שום דבר אשר נשמה בו ולא ישתה יין וישב בתענית ויעסוק בתורה יומם ולילה ויעשה מלחמה עם השינה שלא יאנוס אותו לישן כל הלילה, וימשוך כל מחשבתו אל הש"י ויתחרט על מה שעשה ואם תבא עבירה לידו ידיחנה וירחיקנה ממנו ועיקר אכילתו פת במשקל די חיותו, וירחיק עצמו מחברת העולם ומבשר ומיין ומכל בעלי חי ומדברים היוצאים מכל בעלי חי ומכל מיני ירק ועשב זה יעשה ארבעים יום, ומשם ואילך הקב"ה יעזרהו וילך עד ששה שנים ואז לא יסתפק בשום ספק שהוא בן עולם הבא אף כי יאכל וישתה אחר הששה שנים כי כבר עברו ששה שנים כנגד שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב ובלבד שיהא זהיר מעבירות הבאים לידו, דע בני שזהו תשובה האמיתית כי קב"ה אוהב את האדם להיות מוכנע ומושפל לפניו ויזכור יום המות בבואו ובצאתו בשכבו ובקומו ובלכתו בדרך וזה לא אפשר באכילה ובשתיה ובמלבושים נאים שהתורה אמרה וישמן ישורון ויבעט, ודע בני שהאכילה והשתיה כולם הם חיצונים והם טובים לנאצלים מחוץ והם שבעים אומות אבל ישראל הקדושים פנימיים כל מאכלם צריך להיות בקדושה ובטהרה ובדקדוק גדול, וכן הביאות כולם כל הנגררים אחר היצר טובים הם לאומות הבאים מצד היצר.

אבל ישראל טהורים ונקיים כשיבא באשתו יהיה כוונתו למצות אלקיו ויבקש מהש"י נפש טהורה ונקייה ויקרה ומזכהו ואת כל העולם כולו, ואין הכוונה זו באה מצד אכילה ושתיה ומלבושים נאים רק מצד הכנעה גדולה.

וראה בני מה עשיתי הרהרתי בלבי לעשות תשובה לא ידעתי סדרה וישבתי בתענית ק"ן ימים בלחם צר ולא עלה בפי כל אותן הימים כ"א לחם שרוי במים מעט מן המעט ובכל יום ויום שפכתי נפשי אל ה' בתפלתי ובלימודי, ובסוף ק"ן ימים בא אליהו ז"ל ואמר לי אל תצטער בני יותר כי הקב"ה קיבל תשובתך מכל מקום המשך עצמך עד ו' שנים כי מעתה אלקי אברהם יהיה בעזרך, וכן עשיתי ולא הרגשתי כל אותן השנים איך עברו עלי ואמת כי משם ואילך לא בא לידי שום חטא ועון כי שמרני וסור מרע בינה, ודעו בני כי הרבה מועיל התענית באדם שאם לא היה מועיל לא היה מצווה הקב"ה להתענות ביו"ה, ואין התענית יפה אלא למי שאינו כועס ואינו גוזל ואינו חומס ואינו מביא מריבה ואינו חושד בחבירו אלא דן אותו לכף זכות ואינו מתלוצץ רק בתורת ה' הוגה יומם ולילה.

וגם לא יאמר האדם מה אעשה עתה עם התשובה כי עברתי עבירות גדולות והריני לפני ה' כשרץ טמא וכמצורע מוחלט ולא יקבלני הקב"ה, זה אני לוקח עלי בערבות שוודאי הקב"ה יקבל תשובתו וימחול כל עונותיו ויעלהו למעלה ממעלת הצדיקים, הוא שארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם ועל כן צעק הנביא כי לא אחפוץ במות הרשע כ"א בשובו, ואל יאמר אדם הריני זקן ועברו ימי בעבירה ועתה אם אחזור יאמר העולם אוי לו לאותו זקן שלא הניח ע"ז שלא עבדה ועתה שנזקן ונחלש הוא שב בתשובה ואינו מתבייש לא מהש"י ולא מהאדם אל יקשיב לדבריהם, רק ישוב בתשובה לפני הש"י ויקבל תשובתו ויכפר על כל מה שעשה, יהודה התודה ונתכפר ואנשי נינוה שבו מדרכם הרעה וישבו בתענית והתודו עוונם ונתכפר ונמחל להם כי עברו ז' מצות

שנצטוו בני נח, וגם לא יאמר האדם אפיק רצון היצר ובסמוך למיתה אתוודה כענין שארז"ל מי שחלה ונטה למות אומרים לו התוודה.

כי אותו הוידוי לא נתקן אלא למי שנתחרט כל ימיו על מה שעשה ודוחה כל עבירה הבאה לידו עליו אמרו רז"ל בנוטה למות התוודה גם עתה בין השמשות שלו טוב אותו הוידוי כי הוא חתימת כל וידוי ואין השטר מתקיים אלא בחותמיו.

אבל הסומך על אותו הוידוי לבדו לא מעלה ולא מוריד.

וגם הגורם הפסד ממון לחבירו אשר נתן לו הש"י והוא גוזלו וחומסו או קובלו או מוסרו שלא כדין תורתינו הקדושה אע"פ שפייסו ושלם לו ממונו עד פרוטה אחרונה ושב חבירו אליו באהבה וחיבה אינו מספיק לו זה, ואינו מתכפר עד שיעמוד לפני הש"י ויתודה לומר כך וכך עשיתי ועתה התחרטתי ולא אעשה עוד כי זה וידוי דברים הוא עיקר הפועל וכל שלא נפעל אין בו ממש, הלא תראה שביום כפור כהן גדול היה מתודה ג' פעמים וידוי דברים השנים הם על הפר שלו שכן כתיב וכפר ושחט כלום כפרה קודם שחיטה אלא זהו וידוי דברים כי הפר היה מכפר עליו והיה מתודה פעם אחת היה מתכפר על ביתו והיה מתודה פעם שנית והיה שב והיה כולל עצמו עם מטהו וכולל שעיר המשתלח ומתודה על עונות בני ישראל.

ואם הפר היה מכפר א"כ וידוי דברים למאי היה צריך אלא הוא הפועל, וראו והבינו בני שאף בזמן הקרבנות לא היו מועילים לכפר אלא בוידוי דברים כ"ש בזמנים אלו זמן הגלות ויצר הרע לוחם עמנו בכל שעה שיש להרהר תשובה ולהתוודות עוונותינו ולא נשוב אליהם, ולא יבוא הוידוי והתשובה ע"י אכילה ושתיה ומלבושים נאים כי הם מטרפים הדעת, הוא שנתעוררו חז"ל לומר להתודות בערב יום כיפור קודם סעודה שמא תטרוף דעתו כי הוידוי פותח שער המלך להכניס לו אל המלך ואכילה דוחהו ומשליכתו כי יפול הנופל מי יקימנו ולכן אינם מתערבים עם הוידוי, ועכ"ז אל יפטר א"ע מלהתודות בכל תפילה ותפילה של יוה"כ ועבירות שהתוודה כבר אל יתייאש מלהתוודות עליהם פעם אחרת, ואשריו מי שעבר עבירה פעם אחת והתודה עליה ואח"כ באה העבירה ההוא בידו ונמנע ממנה פעם אחת ופעמיים ושלוש וקרוב הוא הדבר כאלו הקריב קרבן והתודה עליה, דעו בני כי צריך להודיע פשעיו ברבים כגון עבירות שבינו לבין חבירו יאמר חטאתי לפלוני ועשיתי דבר פלוני ואני שב ומבקש מחילה מהש"י ומפלוני, וכל המכסה פשעיו מצד גאותו אף כי יש לו תועלת מ"מ אין תשובתו גמורה וכל זה בעונות שבין אדם לחבירו, אבל בעבירות שבין אדם למקום לא יגלה עונו כי עליו נאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה.

א"ל אדונינו והכתיב אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ועשו להם אלקי זהב, א"ל בני לא הם האומרים אלא משה שלא עשה ולא רצה להחניף ולכסות אלא לפרסם וביקש עליהם, וראו והבינו מעלה גדולה של בעלי תשובה כי על שטעמו טעם איסור ופירשו ממנו זוכים ועולים בבינה הנקרא תשובה אבל הצדיקים חונים ביסוד.

א"ל אדונינו איך הוא הדבר להיות הטמא אף כי נטהר גדול מהצדיק שלא נטמא מעולם.

א"ל קנה בני באמת גם העטרה נקרא תשובה כי כמו שישובו כל הרוחניות אל הבינה הנקרא תשובה כן ישובו כל מה שלמטה מהעטרה אל העטרה הנקרא תשובה ובעלי תשובה חונים בעטרה כי שם מקומם והצדיקים ביסוד וצדיק יסוד עולם, ואין זו הכוונה רק בדור המדבר שעלו עם משה וס' ריבוא כי היו דור דעה כולו שכל וראו מה שלא זכה שום דור לראות וכל דור הגלות המתגלגל כביצה בירידה שאין לה מנוחה עד שימצא מנוח הזוכה בתשובה היא העטרה היא תשובה תתאה.

ונחום אמר המאמר נוגע בסוד עמוק והכי הוא בעלי תשובה הם כתר וחכמה כי נקראים א"י א' בכתר י' בחכמה והבינה נאצל מהם הוא שנאמר וא"י זה מקום בינה, וא"כ הם בעלי תשובה ובמקום שהם עומדים נקודות דקות סתומות ונעלמות אין הצדיקים יכולין לעמוד שם הם יסוד ותפארת ו' ומשך הו' הנקראים צדיקים.